

Az elsődleges feldolgozás után a leletek a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi Szervezeténél kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Kulcsár Zoltán, Kulcsár Zoltánné, Frank Tamás technikusok.

HARGITAI ANDRÁS

42. Bátmonostor, Sumár-dűlő (KÖH 73251)

(Bács-Kiskun megye) Sza

A Magyar–Horvát gázvezeték építése kapcsán 2010. május 10–13. között végeztünk megelőző feltárást a régészeti megfigyelés során azonosított HT-144 jelű lelőhelyen. A feltárással érintett nyomvonalszakasz Bátmonostortól 1,5 km-re ÉK-re, a Sumár-dűlőben található. A feltárt 1801 m²-ből 531 m² volt régészetileg fedett. A 400 m hosszú és 5 m széles szelvényben 25 stratigráfiai jelenség, ill. 23 régészeti korú objektum került elő a sárgás, homokos altalajon. Az objektumok – 1 árok, 1 füstölőgödör és 21 gödör – egy szarmata településhez tartoztak. A település egyrétegű volt, szuperpozíciót nem tudtunk megfigyelni. A terület domborzata változatos: míg a 114+800 km-ponttól DNy-ra egy mélyebb fekvésű szakasz található, addig e ponttól ÉK-re csak kisebb szintkülönbségekkel tagolt egyenes felszín húzódik. Alapvetően homokos fedettség jellemző a területen, egyedül a szelvény mélyebb, DNy-i harmadában értük el a szürke agyagos altalajt. A szelvényben előkerült objektumok csoportokban, elsősorban magasabb térszínekhez kötődve kerültek elő. A teljes szelvényben két ilyen objektumcsoportot lehet elkülöníteni. Az első objektumcsoport a 114+920 km-pont környezetében került elő. Itt egy magasabb területen 1 árok és 8 gödör bukkant elő. Az itteni szakaszra egyaránt jellemzőek voltak a tálszerűen, méhkas alakban, vagy hordószerűen lemélyedő vermek. A sekély árokból és egy gödörből római téglafüggelék kerültek elő szarmata leletanyag kíséretében. A szelvény másik objektumcsoportja a nyomvonal 114+800 km környezetében jelentkezett. Összesen 6 kerek szájú, különféle profilú verem tartozik ehhez a csoporthoz, amelyet ÉK-ről egy füstölőgödör zárt. Utóbbi egy K–Ny-i tengelyű, szabályos téglalap alakú füstölőtérként szolgáló gödörrel és közel 2 m hosszú kürtővel rendelkező objektum. A Ny-i oldalon található füstölő tűzterét csak részben sikerült feltárni. Átégésnek nyomát sem a kürtőben, sem a munkagödörben nem találtuk. Mindez arra utal, hogy az objektumot nem, vagy csak kis ideig használták. A második objektumcsoportból gazdagabb leletanyag került elő, köztük egy újabb római téglafüggelék. Az egyik gödörből egy terra sigillata tál pereme is előkerült, ami alapján a szarmata telep kora a Kr. u. 2–3. századra tehető.

A két objektumcsoport közötti kapcsolatot pár elszórt objektum képezte a szelvény mélyebben fekvő szakaszán. A vizsgált szakasz ÉK-i harmadában fokozatosan ritkuló objektumsűrűséggel szembesültünk. Az

utolsó gödör már magányosan, a többi objektumtól 100 m-re jelentkezett. A terület geomorfológiai adottságait tekintve a szarmata település egykori központja a nyomvonalra, ill. ÉNy-ra feküdt. A nyomvonalra 100 m-re magasabb térszínek találhatók, amelyeknek a lankás É–D-i irányú vonulatai a nyomvonallal értek. Ezen vonulatok magasabb pontjain találtuk a legtöbb objektumot. A feltárt nyomvonalszakasztól ÉÉNy-ra egy nagyobb kiemelkedés található, rajta telepített akáccsal. Szarmata leletek itt, a Pál-tanya vonaláig kerültek elő. Sikerült lehatárolni az újonnan megismert szarmata kori lelőhely nyomvonalba eső teljes területét. Vizsgálatunk alapján feltehetően nem terjed ki a nyomvonal közelében lévő csatorna D-i, DNy-i oldalára.

Az elsődleges feldolgozást követően a leletanyag a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi Szervezeténél kerül végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Nagy Norbert, Takács Gábor ásatási technikusok.

PÓPITY DÁNIEL

43. Bátmonostor, Szurdok (KÖH69499)

(Bács-Kiskun megye) R, B, Szk, LT, Sza, Á, Kk

A HT-47 jelű lelőhely Bátmonostor belterületétől É-ra, a Szurdok nevű határrész és a Ferenc-tápcsatorna szögletében, több ÉK–DNy-i és Ny–K irányú magaslaton és az azokat összekötő alacsonyabb fekvésű területen helyezkedik el. Északkeleti részén egy a környezetéből markánsan kiemelkedő homokdomb húzódik.

2009-ben a lelőhely középső részén, egy kb. 320 m-es szakaszon végeztünk megelőző feltárást a Magyar–Horvát gázvezeték nyomvonalán. Akkor a lelőhely nyomvonalba eső részének ÉK-i területén, a Baja és Bátmonostor közötti műútig szőlő és erdő volt, melyet 2010 tavaszán irtottak ki. 2010 májusában, a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat által biztosított szakfelügyelet során kiderült, hogy a lelőhely ÉK-i és DNy-i irányba is tovább folytatódik. A domborzati viszonyok és a feltáráshoz kapcsolódó terepbejárás alapján megállapítottuk, hogy az ÉK–DNy-i irányú lelőhely legalább 1470 m hosszú és 100–380 m széles. Pontos kiterjedése kérdéses, mert Ny-i szélén a mesterséges Ferenc-csatorna, K-i szélén a Baja–Bátmonostor közötti műút határolja, ill. a nyomvonalra közvetlenül É-ra elhagyott gyümölcsös fekszik.

2009-ben és 2010-ben összesen 350 objektumot (453 stratigráfiai egységet) tártunk fel, 5208 m²-en. A 2010-ben feltárt szakaszon 331 stratigráfiai egység került elő, melyek közül 188 gödör, 83 cölöphely, 27 árok, 21 épület, 6 sír, 2 kemence, 2 tűzrakóhely, 1 állati vázmaradvány és 1 ismeretlen rendeltetésű építmény volt. Korukat tekintve kettő a rézkori badeni kultúrához tartozik, 94 késő bronzkori, 4 szkíta, 2 szkíta vagy kelta, 38 kelta, 4 kelta vagy szarmata, 44 szarmata, 9 Árpád-kori, 30 középkori, 13 újkori és 91 korhatározó leletanyag hiányában ismeretlen korú. A különböző korú